

δηλαδή ἀπὸ αἰώνων καθαρῶς Ἑλληνικήν, ὡς τοῦτο καὶ ἐκ τῶν πινάκων Α Synvet καταφαίνεται.

Ὅρθως, λοιπόν, σήμερον φέρει τὴν ἀρχαίαν του ὀνομασίαν Δ ρ ά β η - σ κ ο ς τὸ ἄλλοτε τοπωνύμιον Σ δ ρ α β ἦ κ ι τὸ ὡς καταφαίνεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ἐκ παραφθορᾶς Ἑλληνικὸν καὶ ὄχι σ λ α υ ο φ α ν έ ς.

Οὕτως, ἐκ τῶν γνωμῶν τῶν εἰδικωτέρων μελετητῶν περὶ τὰ Μακεδονικά, Μαργ. Δήμιτσα, G. Tafel, Εὐαγ. Στράτη καὶ Σταύρ. Μερτζίδου, προκύπτει ὅτι τὸ μέχρι πρό τινος τοπωνύμιον Σ δ ρ α β ἦ κ ι, τὸ ὁποῖον συχνὰ ἀκούεται καὶ σήμερον ἀκόμη, οὐδόλως πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς «ἀ ν α ν - τ ι ρ ρ ή τ ω ς σ λ α υ ο φ α ν έ ς» ὅπως ἀναφέρεται εἰς «τὰ Θεσσαλονίκια μελετήματα», ἀλλὰ διασωθεῖσα παραφθορὰ τῆς ἀρχαίας ὀνομασίας Δ ρ ά - β η σ κ ο ς, δικαίως δὲ ὁ λόγιος Ἰ. Τσικόπουλος ἐν τῇ μελέτῃ του περὶ «λεξικοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς δημόδους» ἐτόνιζεν ὅτι :

«Ὅσον ἐπικίνδυνον εἶναι τὸ παραδέχεσθαι τὸ ξενικὸν ὡς ἡμέτερον, τοσοῦτον πλημμελές καὶ ἄδικον τὸ ἐκλαμβάνειν τὸ ἡμέτερον ἵώς ἀλλοδαπὸν».

Β Α Ρ Ο Σ Ι

Μὲ τὴν λέξιν «Βαρόσι» ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ Σερραῖοι τὸ κέντρον τῆς πόλεως ὅπου τὰ κοινοτικά καταστήματα καὶ ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῶν ἁγίων Θεοδώρων. (1)

Οἱ κάτοικοί του ἐλέγοντο «Βαροσινοί» μὲ δόσιν κάποιας ζήλειας ἐκ μέρους τῶν ἄλλων περιοίκων διὰ τὴν ἀνωτέραν κοινωνικὴν των θέσιν ὅπως κατ' ἀντιστοιχίαν διὰ τὰς Ἀθήνας : τὸ Κολωνάκι καὶ οἱ Κολωνακιῶτες.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Τουρκοκρατίας ἡ ἔκτασις του περιελάμβανε τὰς συνοικίας Ἁγίων Θεοδώρων, Ταξιαρχοῦδι, Ἁγίου Προδρόμου, Ἁγίου Ἀντωνίου καὶ Μαρίας, Ἁγίας Φωτεινῆς, Ἁγίου Νικολάου, Ἁγίου Γεωργίου (τῶν Γουναράδων), Ἁγίας Κυριακῆς, Ἁγίας Βαρβάρας, Ἁγίου Ἀθανασίου, Δώδεκα Ἀποστόλων, Ταξιαρχῶν, Ἁγίου Βλασίου καὶ Ἀγ. Ἐλεούσης.

Διὰ τὴν λέξιν «Βαρόσι» γλωσσολογικῶς καὶ ἱστορικῶς παρατηροῦμεν τὰ ἀκόλουθα :

Εἰς γλωσσάριόν του ὁ Πέτρος Παπαγεωργίου ἀναφέρει : Varoush = Faubourg εἰς τὴν Ἰλλυρικὴν καὶ παρὰ Τούρκους καὶ παρὰ Βλάχους καὶ παρ' Ἀλβανοῖς καὶ παρὰ Βουλγάροις. (2)

(1) Μ. Γ. Δήμιτσα. Μακεδονία Β' τόμος σ. 656 Ἀθήναι (ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Cousinery) : «ὀφείλω δὲ νὰ παρατηρήσω ὅτι ἡ νέα καὶ ἀρχαία πόλις περιβλήθησαν διὰ δευτέρου τείχους, τοῦ ὁποίου αἱ πύλαι κλείουσι καθ' ἐσπέραν. Ἡ μητροπολιτικὴ ἐκκλησία ἐμπερικλείεται ἐντὸς τῆς μητροπόλεως (κατοικίας τοῦ μητροπολίτου) κειμένης ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ Βαροσίου 1813».

(2) Byzantinische Zeitschrift 1894 σ. 245.

Város, εἰς τὴν Οὐγγρικὴν σημαίνει «ἄστν» : Temesvár—Város δηλ. Κεντρικὴ πόλις Τέμεσβαρ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Βιομηχανικὴν εἰς ἑτέραν ἐπέκτασιν τῆς πρώτης.

Βαροῦσι (τὸ) Ἐν Πελοποννήσῳ, μεγάλα κτήματα, πλοῦτος καὶ κατ' ἐπέκτασιν εὖπορος οἰκογένεια. «Σὲ καλὸ βαροῦσι ἔπεσε ἡ νύφη». (1)

Βαροῦσι μὲ τὴν ἔννοϊαν κεντρικὴ πόλις, ἄστν, τὴν εὐρίσκομεν κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1821 εἰς ἔγγραφον τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς πολιορκίας τῆς Μονεμβασίας πρίγκιπος Καντακουζηνοῦ. (2)

«Ἀγάδες Μουσουλμάνοι τῆς Μονεμβασίας, θὰ ἤθελα πολὺ νὰ θέσω τέρμα εἰς τὰ βάσανα τῶν κατοίκων τῆς Μονεμβασίας. Γνωρίζω τὴν οἰκτρὰν κατάστασίν σας καὶ εἰξεύρω ὅτι ἀφ' ὅτου τὰ τρόφιμα μετακομίσθησαν εἰς τὸ ἀπάνω Κάστρο, ἀποθνήσκουν πλέον τῶν ἑκατὸν ἡμερησίως. Δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται ὅμως χάριν τῆς ἰδίας σας σωτηρίας νὰ ἐκθέσω εἰς κίνδυνον τοὺς συμπατριώτας μου καταλαμβάνων τὸ Βαροῦσι—ἐννοεῖ τὴν ὑπὸ τὸ φρούριον πόλιν—χωρὶς νὰ εἶμαι κύριος τοῦ ἐπάνω Κάστρου . . .»

Ὡστε καὶ ἐδῶ, μίαν πόλιν Βυζαντινῆς μορφῆς, οἷα ἡ Μονεμβασία τοῦ 1821, εὐρίσκομεν νὰ διαιρῆται εἰς δύο μέρη : Τὸ Κάστρον καὶ τὸ Βαρόσι.

Εἰς τὰς Σέρρας δὲ ἡ λέξις «Βαρόσι» ἐσήμαινεν τὸ «κεντρικὸν ἄστν» χωρὶς νὰ περιλαμβάνῃ καὶ τὰ προάστεια, τὰ ὁποῖα εὐρίσκοντο καὶ ἐκεῖνα κάτωθεν τοῦ Κάστρου.

Ἡ λέξις Βαρόσι φαίνεται ὅτι εἶναι μεταγενεστέρα τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, ἐπεκράτησε δὲ ἴσως κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα, διότι εἰς ἔγγραφον τοῦ Μανουὴλ Παλαιολόγου ἀπευθυνθὲν πρὸς τὸν Μωάμεθ τὸν Β' ὅταν κατῆλθε νὰ καθυποτάξῃ τὴν Πελοπόννησον ἀναφέρεται :

« . . . εἶπατε ταῦτα τῷ Ἀμνηρᾷ, ὅτι πᾶν ἄστν καὶ φρούριον κτισθὲν μετὰ μηχανῆς καὶ τέχνης ἀνθρωπίνης καὶ διορθωθὲν καὶ ἀσφαλισθὲν . . . » (3)

Ἐδῶ λοιπὸν συναντῶμεν ἀντὶ «Βαρόσι» τὴν λέξιν «ἄστν» καὶ ἀντὶ «Κάστρον» τὴν λέξιν «φρούριον».

Ἄλλὰ καὶ 200 ἔτη μετὰ τὴν ἐποχὴν Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου, ἤτοι μέχρι τοῦ 1650, δὲν εὐρίσκομεν ἐν χρήσει τὴν λέξιν «Βαρόσι». Εἰς ὀλόκληρον τὸ «Χρονικὸν τοῦ Παπασυναδινοῦ» (4) ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1598—1642 δὲν ἀναγράφεται οὔτε ἀναφέρεται ἡ λέξις «Βαρόσι» ἂν καὶ ἐγράφη εἰς τὴν Σερραϊκῆ διαλέκτον, ἐξ αὐτοῦ δὲ καταδεικνύεται ὅτι ἡ λέξις «Βαρόσι» θὰ ἐπε-

(1) Ἐγκυκλ. Λεξ. Ἐλευθερουδάκη 2ος τόμος σ. 957.

(2) Διον. Κοκκίνου. Ἡ ἑλλην. Ἐπανάστασις Ἀθῆναι 1932 τόμος Β' σ. 263.

(3) Διον. Κοκκίνου. Ἱστορία τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως Ἀθῆναι 1932 Τόμος Β' σελ. 246.

(4) Π. Πέννα. Σερραϊκὰ Χρονικὰ Τεῦχος Α' Ἀθῆναι 1938.

κράτησε κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα, ἄγνωστον ἂν ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐν Οὐγγαρία ἐγκατεστημένων πολυπληθῶν Ἑλλήνων Σερραίων καὶ Μελενικίων, ἢ ἀπὸ ἄλλην αἰτίαν, ἢ ὁποῖα ἐγενέκνευσε τὴν ὀνομασίαν τοῦ «ἄστεως» εἰς «Βαρόσι» ἀπὸ τοῦ Ὁρβήλου μέχρι τοῦ Ταινάρου ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς Κύπρου διότι καὶ εἰς τὴν Κύπρον ὑπάρχει συνοικισμὸς με ὀνομασίαν «Βαρώσια».

Ἄλλα τοπωνύμια συγγενῆ με τὴν λέξιν «Βαρόσι» ὑπάρχουν :

Βάρος χωρίον τῆς Λήμνου.

Βαροῦσι » τῆς Ναυπακτίας

Βαρούσια » παρὰ τὸ Οἴτυλον τῆς Λακωνίας.

Εἰς τὴν Περσικὴν εὐρίσκομεν τὴν λέξιν «ΒΑΡ» σημαίνουσαν ὀνομασίαν χώρας, ὅπως Ζανζιβάρ, Μαλαβάρ.

Ἡ πλέον πιθανὴ ἐκδοχὴ πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἢ ἐκ τῆς Οὐγγρικῆς γλώσσης καὶ ἐκ τῶν λέξεων «Βάρ» καὶ «Βάρος» προέλευσις τῆς λέξεως «Βαρόσι».

Ἐκ τοῦ γεγοτότος ὅτι ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις εἰς τὰ βιβλία αὐτῆς ἀνέγραφε τὰς ἐντὸς τοῦ κάτω φρουρίου Ἑλληνικὰς συνοικίας με τὴν λέξιν «βαρὸς» εἰς ἀντιδιαστολὴν τῆς λέξεως «μαχαλέ», (1) τὴν ὁποίαν μετεχειρίζετο διὰ τὰς Τουρκικὰς συνοικίας, δὲν ἐξάγεται συμπέρασμα ὅτι ἡ λέξις «βαρὸς» εἶναι Τουρκικῆς προελεύσεως διότι πολλοὺς ὄρους καὶ ὀνομασίας βυζαντινοὺς ἢ γειτονικῶν χωρῶν οἱ Τοῦρκοι μετεχειρίζοντο συχνὰ καὶ με ἕλαφρὰν παραφθορὰν ἀκόμη, ὅπως μετέτρεψαν εἰς «Κατακονόζ» τὸ τοπωνύμιον «Καντακουζηνού», τὸ κείμενον Α τῶν Σερρῶν πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων, καὶ τὸ περίεργον εἶναι ὅτι ἐπεκράτησε μέχρι σήμερον καὶ εἶναι ἐν χρήσει τὸ ὑπὸ τῶν Τούρκων παρεφθαρμένον τοπωνύμιον «Κατακονόζι» εἰς τὰ χεῖλη τῶν Ἑλλήνων Σερραίων ἀντὶ τοῦ ὄρθου «Καντακουζηνού».

(1) Γλωσσολογικὸν ἄρθρον Ι. Δ. Μακρῆ εἰς Ροδιακὸν ἡμερολόγιον 1913 Συλλόγου Διαγόρα, Ρόδος 1913 σ. 32.

«Ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτῆς τὰς χριστιανικὰς συνοικίας ὠνόμαζε «βαρούς» ἀντὶ τῆς λέξεως «μαχαλέ» ἢν πρὸς διαστολὴν ἐχρησιμοποίει διὰ τὰς ἐντὸς τοῦ φρουρίου Μουσουλμανικὰς καὶ Ἰουδαϊκὴν συνοικίαν».

Ἐπίσης ὁ Cousinery (Voyagesdans la Macedoine Paris 1831) σελ. 159 ἀναφέρει : «Ἡ παλαιὰ πόλις φέρει τὸ ὄνομα «Varouch» ποὺ σημαίνει προάστειον εἰς τὴν ἄλβανικὴν γλώσσαν. Οἱ Τοῦρκοι χρησιμοποιοῦν τὴν λέξιν «Varouch» εἰς διαφόρους εὐρωπαϊκὰς πόλεις ὅταν πρόκειται περὶ συνοικίας κατοικουμένης ἀπὸ Χριστιανούς : Εἰς τὰς Σέρρας αὐτὴν τὴν συνοικίαν τὴν κατοικοῦν Ἑλληνας . . .»